

Realizm ve Ukrayna Savaşı - Mehmet Ali Tuğtan

Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı ile başlayan savaş beşinci ayını geride bırakırken, uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmaları camiasında eşine ender rastlanan bir tartışma devam ediyor: Disiplinin geleneksel, muhafazakâr, devlet ve askeri güvenlik odaklı olarak tanımlanan ekolü realizmin savunucuları, [Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşın diplomasi yoluyla ve gerekirse Ukrayna tarafından verilecek tavizler çerçevesinde barışçıl yöntemlerle çözülmesini savunuyor.](#) Disiplinin liberal olarak tanımlanabilecek temsilcileri ise, [realistleri olayların seyrini doğru biçimde öngörememek ve kamuoyunu yanıltmakla suçlarken,](#) Rusya'nın Ukrayna tarafından kesin bir yenilgiye uğratılmasının savaşın yegâne kabul edilebilir sonucu olduğun öne sürüyor. Liberallerin realistleri 'yatıştırıcılık,' hatta 'Rus yanlılığı' ile itham ettiği bu garip durum, bir

tür ayna yansıması paralel evrenden çıkıp gelmiş gibi görünüyor.

Bu yazıda, realistlerin

Ukrayna Savaşı konusundaki öngörü ve politika önerilerine temel teşkil eden teorik

varsayımların bazılarından bahsetmeye çalışacağım. Amacım, realist teorinin aktörlerin rasyonalitesi, güç ve uluslararası sistemin yapısına dair temel varsayımlarının, realistlerin Ukrayna savaşını ne şekilde görmelerine yol açtığını irdelemek ve böylece, yanıltıcı görünen tahminleri ve bazıları çok büyük tepki çeken realist politika önerilerinin teorik arka planını ortaya koymaktır. Tabii belirtmek gerekir ki, tüm realistler diplomasi yanlısı değildir: [Realist](#)

[argümanlar çerçevesinde savaşın devamını savunanlar](#) da

mevcuttur. Ancak genel eğilim bunun tersidir ve ben de bu geneli incelemeye çalışacağım.

Realist uluslararası

ilişkiler uzmanlarının Ukrayna Savaşı ile ilgili maruz kaldıkları başlıca eleştiri, [Batının](#)

[Rusya'ya karşı politikalarının bir sonucu olarak geleceğini ısrarla belirttikleri bir savaşın](#), kapsamını ve seyrini öngörmek

konusundaki başarısızlıklarına dairdir. Realistler, 2022 başı itibariyle [Rusya'nın Ukrayna'ya saldıracağını doğru biçimde öngörmüş](#),

ancak askeri harekâtını ülkenin doğusunda ayrılıkçı güçlerin Ukrayna ordusu ile çatıştığı Donbas Bölgesi ile sınırlı tutacağını tahmin etmişlerdir. Rusya'nın Ukrayna'nın tamamına yönelik ve ülkenin rejimini ve siyasi sınırlarını değiştirmeyi amaçlayan bir harekâta girişmesi, realist gözlemciler için bir sürpriz olmuştur.

Bu konuda realistlere

yöneltilen eleştirinin temelinde, realistlerin Rusya'nın (Daha doğrusu Putin'in) rasyonel bir aktör gibi davranacağını varsaydıkları; oysa Rusya'nın uluslararası ilişkilerde kanun tanımaz bir devlet, Putin'in ise pandemi sırasında giderek daha izole hale gelmesi, [kişisel](#)

[psikolojisi, sübjektif](#)

[siyasi ve tarihsel değerlendirmeleri](#) ya da (Dış dünyanın

bilmediği) [sağlık](#)

[sorunları](#) gibi sebeplerle rasyonel düşünme yeteneğinden mahrum

olduğu iddiası yatar. Bu iddiaya göre realistler bu durumu öngörememiş,

Putin'in şahsında Rus devlet aklının basiretli (*Prudent*) bir seçim yapacağını varsayarak yanılmışlardır. Talihin

bir cilvesi, klasik realizmin babaları Hans J. Morgenthau, E. H. Carr ve Reinhold Niebuhr gibi figürlerin, dönemin liberallerinin Almanya ve Hitler hakkındaki yanlışlarına yönelik eleştirileri, bugün Rusya ve Putin bağlamında realistlere yöneltilmektedir.

Realist ekolün Rusya ve

Putin'in tutumuna dair varsayımlarına temel teşkil eden rasyonel aktör modelini

incelediğimizde, teorinin önemli bir nitelendirmesi ile karşılaşırız. Realizm,

karar vericinin daima ve mükemmel biçimde rasyonel davranacağını değil, güç

cinsinden ifade edilen çıkarlarını korumak için doğasının müsaade ettiği

ölçüde, elindeki veri ve imkanlar dahilinde rasyonel davranmaya çalışacağını

varsayar. Realistlerin referans verdiği klasik tarihsel metinlerin tarif ettiği

haliyle insan doğası oldukça karanlıktır. İnsan, kendisini buna zorlayan bir

üstün güce tabi olmadığı sürece sınırlı kaynaklarla tatmini mümkün olmayan

arzulara sahiptir. İstekleri her zaman rasyonel nedenlerden kaynaklanmadığı

için makul değildir; genellikle, ancak güç yoluyla elde edilebilir veya

sınırlandırılabilirler. İnsanın şiddete eğilimi sadece rasyonel kendini koruma

güdüsünden değil; korku, tutku, şan ve şöhret düşkünlüğü gibi gerçeklikle

sübjektif ilişkisine özgü motivasyonlardan da kaynaklanır. Buna ek olarak

insanın çoğu zaman tam durumsal farkındalık, kapsamlı ve doğru bilgiden mahrum

olması, onu sübjektif değerlendirmeler ya da sezgi yoluyla karar almaya iter.

Yankı odası ve grup düşüncesi gibi etkenler, verilerin nesnel

değerlendirilmesini engeller. Dolayısıyla insan, hayati çıkarları söz konusu

olduğunda kendi içinde tutarlı ve rasyonel hareket etme eğiliminde olmakla

birlikte, her zaman bunu başaramaz.

Peki, realistler neden

karar vericilerin yine de genel olarak güç cinsinden ifade edilen çıkarları bağlamında rasyonel davranacağını varsayar? Realizm, bu şekilde davran(a)mayan

ve davran(a)mamakta ısrar eden aktörlerin ödeyecekleri bedellerin giderek artması sonucunda ya davranışlarını değiştirmeleri gerekeceği, ya da 'resimden düşerek' artık etkili bir aktör olmaktan çıkacaklarını öngörür. Bu konuda verilen en bariz örnek, 3. Fransız

Cumhuriyeti'dir: Birinci Dünya Savaşının galipleri arasında yer alan Fransa, iki savaş arası dönem boyunca takip ettiği hatalı politikaların bedelini, 1940 baharında Nazi Almanya'sına altı hafta içinde yenilip savaş dışı kalarak ödemiştir. Devletler için güç cinsinden ifade edilen çıkarları hilafına davranmak, yokuş yukarı bir süreçtir ve devam ettirilmesi giderek daha maliyetli hale gelir. Bu da karar alıcıları ülkelerinin güç cinsinden ifade edilen çıkarlarına uygun davranmaya iter. Dolayısıyla, realizme göre bir karar alıcının ne yapacağını öngörmek için mümkün olan tüm seçeneklere değil, güç cinsinden ifade edilen çıkarlarını koruyacak ve geliştirecek, yani 'basiretli' hareket tarzının (*Prudent Course of Action*) ne olduğuna yoğunlaşmak gerekir. Zira, basiretli hareket tarzının kendini dayatmak gibi bir özelliği vardır.

Karar alıcının

rasyonalitesi açısından realistlerin Ukrayna Savaşına dair öngörülerine temel teşkil eden en önemli unsur, bir değişken olarak askeri gücün belirleyiciliğidir. Tabii ilk başta bu çelişkili bir ifade gibi görülebilir: Rusya'nın 2021 sonbaharında Belarus ile ortaklaşa yürüttüğü Zapad-2021 tatbikatı sonrasında birliklerini geri çekmemesi, aksine Ukrayna ile arasındaki kriz giderek derinleşirken Ukrayna sınırına askeri yığınak yapmaya devam etmesi, Amerikan istihbaratı başta olmak üzere diğer gözlemcilerin [genel bir Rus saldırısına işaret ettiği sonucuna varmalarına yol açarken](#), realistler neden aksini savunmuştur? Bunun sebebi, daha sonra sahada da teyit edilecek olan askeri güç gereksinimi ile ilgili varsayımlarıdır. Ukrayna konusunda realizme yönelik eleştirilerin kişisel odak noktasını oluşturan [John Mearsheimer'in da ifade ettiği üzere](#), savaştan önce Rusya'nın Ukrayna sınırlarına yığıldığı asker toplamı 190.000'i geçmemiştir ve konu uzmanlarının ortak görüşü, bu çapta bir askeri güçle Ukrayna boyutlarına ve nüfusuna sahip bir ülkenin

topyekûn

işgalinin mümkün olmadığıdır. Bu da realist gözlemcileri, Rus ordusunun başarılı bir işgal gerçekleştirebilmesi için seferberlik ilan etmesi gerektiği, seferberlik ilan edilmediği sürece Rus saldırısının amaçlarının sınırlı kalacağı sonucuna götürmüştür. Nitekim bu konu Rusya içinde de tartışılmış, ancak [seferberlik ilan edilmesi yönünde tavsiyeler Putin tarafından yerine getirilmemiştir.](#)

Belirtmek gerekir ki bu

tür hesap hataları, sadece Rusya gibi otoriter yönetimlere özgü değildir: Benzer bir tartışma, Irak'ın ABD tarafından 2003'teki işgali öncesinde dönemin Genelkurmay başkanı Eric Shinseki ile Savunma Bakanı Donald Rumsfeld arasında

da geçmiştir. Rumsfeld, 100.000 askerin altında bir güç kullanmak isterken, Shinseki savaşın başlamasından birkaç hafta önce Senato Silahlı Kuvvetler Komitesine ifade vererek Irak gibi büyük bir coğrafya ve nüfusun işgal sonrası kontrolü için çok daha fazla askere ihtiyaç duyulacağını belirtmiştir. Ancak Rumsfeld ve ekibi aşağı yukarı tasarladıkları sayıda askerle (130.000) Irak'ın işgalini tasarlayıp gerçekleştirmiş, [asker sayısının yetersizliği Shinseki'nin öngördüğü üzere ABD ve müttefiklerinin işgal sonrasında yaşadığı sorunlarda önemli bir faktör olmuştur.](#)

Kısaca özetlemek

gerekirse, karar alıcılar her zaman ülkelerinin güç cinsinden ifade edilen çıkarları bağlamında rasyonel davranmaz, ancak realizmin ifade ettiği üzere, er veya geç bunun sonuçları ile karşılaşır. Ukrayna'yı işgal girişimi sırasında Rusya'nın başına gelenler de bu çerçevede değerlendirilebilir: Rus tarafı, seferberlik ilanı yerine büyük miktarlarda asker kullanmaya ihtiyaç bırakmayacak, ancak riskli bir strateji benimsemiştir. Bu strateji doğrultusunda savaşın ilk haftasında başkent Kiev yakınlarına havadan indirilen özel kuvvetlerin öncülük edeceği bir ['decapitation strike' ile Ukrayna hükümetini devre dışı bırakarak](#)

Ukrayna ordusunun ve halkının direnişini etkisizleştirmeyi planlamıştır. Ancak Ukrayna savunmasının çoğu askeri gözlemcinin beklentilerinin üstündeki başarısı bu planı akamete uğrattınca, savaşın ikinci aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada

Rus birlikleri ülkenin güney, doğu ve kuzeyinde büyük şehirlere saldırmış; ancak Ukrayna ordusu ve yerel savunma birliklerinin iyi hazırlanmış ve motive savunması karşısında, böylesine geniş bir cephe hattında, genel bir işgali başaracak sayıda askerleri olmaması nedeniyle güney cephesi haricinde istedikleri sonuçları alamamış ve ağır kayıplara uğramıştır. Dolayısıyla savaşın üçüncü aşamasında birliklerini Ukrayna'nın doğusu ve güneyinde yoğunlaştırmış, nitekim [bunu yaptığı andan itibaren kendisi için daha olumlu sonuçlar almayı başarmıştır](#). Nüfusun nispeten daha Rus yanlısı olduğu bir bölgede, daha kısıtlı bir alanda, daha kısa lojistik zincirlerine bağlı olarak ve eldeki asker sayısı ile uyumlu bir strateji izlenmesi, realistlerin savaşın başlangıcında öngördüğü, Putin ve generallerinin ise zor yoldan edindikleri tecrübe sonucunda ulaştıkları basiretli hareket tarzı olarak kendini dayatmıştır. Bu noktadan sonra savaş, Batının Ukrayna'ya artan askeri desteğine rağmen Donbas bölgesinde Rus güçlerinin kontrolü sağlamasıyla bir durağanlık aşamasına girmiştir. Bu aşamada askeri gözlemciler, [Ukrayna ordusunun karşı saldırıya geçerek Rus ordusunu yenilgiye uğratmak için ihtiyaç duyduğu silah, teçhizat, eğitim ve diğer kaynakların kısa vadede sağlanmasının mümkün olmadığına hemfikirdir](#).

Ukrayna Savaşı konusunda realistlere yöneltilen ikinci ve üçüncü eleştiriler birbiri ile bağlantılıdır: Buna göre realistler, [Rusya'nın gücünü fazlasıyla abartmış](#) ve savaşın seyri konusunda kamuoyunu yanıltacak iddialar ortaya atmıştır (ikinci eleştiri). Dolayısıyla da Ukrayna'nın Rus işgalcileri kesin bir yenilgiye uğratmak üzere karşı taarruza geçmek için desteklenmesine karşı çıkmış, gerekirse Ukrayna'nın toprak da dahil taviz vermesi gibi adil ve ahlaki olmayan yollarla savaşın bir an önce sona erdirilmesini savunmuşlardır (Üçüncü eleştiri). Bu eleştiri, savaştan önceki kriz aşamasında realistlerin NATO'nun yürüttüğü açık kapı politikasına itirazlarını da kapsayacak şekilde, "Ukrayna halkının ve hükümetinin iradesini yok saymak" olarak ifade edilmiş ve realizme yönelik daha genel "Ahlak yoksunluğu" veya "Ahlaki iflas" suçlamalarıyla birleştirilmiştir. Hatta John Mearsheimer'in şahsında realistler, ['Rus yanlılığı' ile itham edilmiştir](#). Zira Mearsheimer, 2014'ten bu yana ısrarlı biçimde Ukrayna'nın Rusya tarafından işgal edilmesi

ile sonuçlanan krizde baş sorumlunun ABD ve NATO'nun açık kapı politikası olduğunu belirtmekte; halen devam eden savaşta Ukrayna'nın altyapı ve ekonomisinin tahrip olacağını, nüfusunun mülteci konumuna düşeceğini ve korkunç

sivil ve askeri kayıplar vereceğini öngörerek bu durumun engellenmesinin tek yolunun diplomatik bir çözüm olduğunu öne sürmektedir. Bu tartışmanın bir diğer odak kişisi, Ukrayna'ya [barış](#)

[için Rusya'ya toprak tavizi vermesi gerektiği tavsiyesinde bulunduğu öne sürülen](#) ABD'nin dış siyaset duayeni Henry Kissinger'dır. 23

Mayıs 2022'de video link üzerinden katıldığı Dünya Ekonomik Forumu Davos Zirvesinde Kissinger [şöyle](#)
[demoştı](#):

“Müzakerelerin, kolayca üstesinden gelinemeyecek karışıklıklar ve gerilimler yaratmadan önce önümüzdeki iki ay içinde başlaması gerekiyor. (...) İdeal olarak, ayrım çizgisi savaş öncesi statükoya geri dönüş olmalıdır. (...) Savaşı bu noktadan öteye sürdürmek, Ukrayna'nın (...) özgürlüğü için değil, Rusya'nın kendisine karşı yeni bir savaş olacaktır.”

Kissinger ve Mearsheimer'ın sahsında realistlerin 'Rus yanlılığı' ve 'Ahlak yoksunluğu' ile itham edilmelerine yol açan görüşlerinin temelinde, neorealizmin güç, uluslararası sistemin yapısı ve bu yapının aktörler üzerindeki sınırlayıcılığına dair varsayımları vardır. Bu varsayımları kısaca özetlersek: Uluslararası sistemin belirleyici değişkeni devletler arasındaki kabiliyet (*capability*) dağılımıdır. Kabiliyet, devletlerin herhangi bir gerçek durumda güce tahvil edebilecekleri imkanları içerir. Bu imkanlar temelde askeri, ekonomik, demografik ve teknolojik kategorilerde değerlendirilir ve buna bağlı olarak ülkelerin sınıflandırılmasını mümkün kılar. Güç, klasik realistlerin ifade ettiği üzere psikolojik, kültürel ve fikirsel unsurları da içeren, “insanın insan üzerinde kontrol tesis etmesini sağlayan her şeydir.” İki devletin karşı karşıya geldiği her bir durumda, gücün içeriğinin ne olduğu o duruma göre yeniden tanımlanır ve bu nedenle güç, ünite seviyesinde bir kavramdır. Kabiliyet dağılımı ise sistemik bir özelliktir ve sistem içindeki

aktörlerin birbirleri ile etkileşimlerinde güç unsuru olarak kullanabilecekleri şeylerin çerçevesini belirler. Kabiliyet dağılımı açısından uluslararası sistemdeki üniteleri küçük, orta ve büyük güçler olarak sınıflandırmak mümkündür. Büyük güçler arasındaki kabiliyet dağılımını incelemek, bize sistemin

yapısı hakkında fikir verir. Tek bir büyük gücün diğerlerinden nitelik ve nicelik olarak belirgin biçimde daha fazla kabiliyetleri haiz olduğu sistemler tek kutuplu, iki büyük gücün bu kabiliyetleri haiz olduğu sistemler çift ve ikiden fazla olanlar da çok kutuplu sistem olarak tanımlanır.

Kabiliyet dağılımı

realist teorinin pek de iyi anlaşılmayan, kabiliyet ve güç tanımlarının dikkatli incelenmemesi sonucu sıklıkla birbiriyle karıştırıldığı alanlarından biridir. Oysa neorealizmin babası Kenneth Waltz, uluslararası ilişkilerin incelenmesi için bir teori ortaya koyarken benimsediği temel amaçlardan biri olan teorik basitliği, bu kilit kavram sayesinde gerçekleştirir. Kabiliyet dağılımı, klasik realistlerin her durum için belirsiz sayıda ünite seviyesinde değişkenin incelenip, bu incelemeye göre yeniden tanımlanması gereken güç kavramının aksine, az sayıda ve uzun dönemlerde sabit kalan değişkene bakarak, iki ülke arasındaki bir çatışmanın sonuçlarının çok yüksek olasılıkla hangi aralık içine düşeceğini tahmin edebilmemizi sağlar. Bu da bize, herhangi bir devletin, herhangi bir durumda benimseyebileceği hareket tarzlarının, hangi yapısal kısıtlamalara tabi olduğunu gösterir. Böylece sistem içindeki devamlılıkları büyük bir isabetle ve çok az sayıda değişkene bakarak öngörme yeteneği kazanırız.

Realistler, günümüz

uluslararası sistemini, büyük güçler arasındaki kabiliyet dağılımı açısından [gevşek bir çok kutuplu sistem](#) olarak tanımlamaktadır. Bu sistemde Rusya bir büyük güç, Ukrayna ise onun periferisinde yer alan bir orta boy güçtür. Kabiliyet dağılımı nitelik ve nicelik açısından Rusya'nın lehine olduğu için Ukrayna'nın Rusya karşısındaki seçenekleri, Rusya'nın Ukrayna karşısındaki seçeneklerine kıyasla daha sınırlıdır. Ukrayna, tek başına Rusya ile girişeceği bir askeri mücadelede Rusya'yı yenilgiye uğratabilecek güç unsurlarından yoksun olduğu için iki seçeneği vardır: a) Rusya ile ittifaka gitmek (*bandwagoning*) ya da

b) Rusya'yı ona denk

kabiliyetleri olan başka büyük güçlerin güvenlik garantileri sayesinde dengelemek (*balancing*). Tabii ikinci seçenek, ancak Rusya'yı dengelemesi beklenen diğer büyük güçlerin rızası ve katılımı ile uygulanabilir. Realist teori, yukarıda ifade ettiğimiz üzere devletlerin bu tür şeyleri ancak kendi güç cinsinden ifade edilen çıkarlarına uygun görürlerse yaptıklarını varsayar. NATO'nun 2008 Bükreş Zirvesi Sonuç Bildirgesine yansıyan ve Ukrayna ve Gürcistan başta olmak üzere Rusya'nın etrafındaki daha küçük komşularına NATO üyeliği imkanı tanıyan açık kapı politikası, bu açıdan bakıldığında sistemin başlıca büyük güçleri olan ABD ve onun Avrupalı müttefikleri ile Rusya ve onun müttefikleri arasındaki bir hakimiyet mücadelesinin sonucudur. Rusya Devlet Başkanı Putin, birden fazla kamuya açık deklarasyonla Rusya'nın bu konuyu bir beka tehdidi olarak gördüğünü belirtmiş, itirazlarına rağmen Ukrayna üyelikte ısrar ederse ülkesinin tepkisinin ne olacağını önce söz, krizin son aşamalarına doğru ise eylemle (askeri yığınak) ifade etmiştir. Rusya'nın askeri kabiliyetlerinin, böyle bir durumda Ukrayna'yı üyelikten alıkoymaya yeterli olduğu da tüm muhataplarının malumudur. Yani, Rusya'nın tepkisinin olumsuz olacağı ve gerekirse Ukrayna'nın NATO üyeliğini engellemek için askeri güç kullanabileceği hem Ukrayna, hem de açık kapı politikasını sürdüren ABD ve NATO müttefiklerince bilinmektedir. Dolayısıyla realist açıdan bakıldığında, Rusya'nın yapabileceği bilinen (kabiliyet dağılımı) ve yapacağını söylediği (karar vericinin deklarasyonları) bir şeyi yapmış olmasında şaşırtıcı bir durum yoktur.

Realistlerin şiddetle eleştirilmelerine yol açan, savaşın sona erdirilmesi için Ukrayna'nın geçici olarak toprak kayıplarını kabul etmesi önerilerinin temelinde de kabiliyet dağılımına dayanan bu yapısal analiz vardır. Çünkü realistler, bir büyük güç olan Rusya'nın, bir orta boy güç olan Ukrayna ile çatışmasının olası sonuçlarının hangi aralığa düşeceğini bu çerçevede değerlendirmektedirler. Bu açıdan bakıldığında, askeri olarak Ukrayna'nın Rusya'yı konvansiyonel bir savaşta kesin bir yenilgiye uğratabilmesi çok güçtür. Zira Rusya'nın bu savaşta henüz kullanmadığı, ancak karar vericilerinin bir beka sorunu olarak gördüklerini daha önce defalarca ifade ettiği bu çatışmadan galip çıkmak için, gerek duyarsa güce tahvil edebileceği kabiliyetleri vardır. Bunların en önemlileri, Rusya'nın sahip olduğu ancak Ukrayna'nın sahip olmadığı enerji başta olmak üzere ekonomik

kaynaklar, endüstriyel altyapı, gelişmiş konvansiyonel ve nükleer silahların yanı sıra, Rusya'nın seferberlik ilan ettiği takdirde sahip olacağı sayısal üstünlüktür. Ukrayna, halkının ve ordusunun kahramanlığı ve fedakârlığı; batılı ülkelerin ve komşularının askeri ve ekonomik desteği sayesinde işgalcilere ağır kayıplar verdirebilir, hatta bir noktada Rusya'yı bu işgalin hedeflerini ve maliyetini gözden geçirerek amaçlarının önemli bir kısmından taviz vermeye zorlayabilir. Ancak nihai olarak savaşın sonucunu belirleyecek olan şey, Rusya'nın hangi kabiliyetlerini ne ölçüde güce tahvil edeceği ve Ukrayna direnişi karşısında hangi bedelleri ödemeye istekli olacağıdır. Dolayısıyla, kabiliyet dağılımı üzerinden yapılan bir analiz, savaşın sonucu konusunda Ukrayna'dan çok Rusya'nın iradesine odaklanacaktır. Nitekim Ukrayna tarafına direnmesini tavsiye edenlerin büyük çoğunluğunun da amacı, aslında bu direniş yoluyla kesin bir askeri başarı kazanmak değil, Rusya'nın iradesini kırarak amaçlarını yeniden gözden geçirmesini sağlamaktır. Zira iki ülke arasındaki kabiliyet farkı, Ukrayna'nın Rusya'yı askeri olarak kesin bir yenilgiye uğratmasına uygun değildir. Savaşın tek kabul edilebilir sonucu olarak Rusya'nın kesin yenilgisinde ısrar etmek, savaşın uzamasına, insani kayıpların ve ekonomik zararların artmasına yol açacaktır. Realist perspektiften bakıldığında esas ahlaksızlık, bu durumu bile bile Ukrayna halkı ve hükümetini, kesin zafer amacıyla savaşın devamına teşvik etmektir. Yapılması gereken, Kissinger'ın Davos'ta ve [daha sonra Spiegel Dergisine verdiği röportajda ifade ettiği](#) üzere, 24 Şubat öncesi durumu esas alan bir ateşkesi hedeflemektir.

Bu ateşkesi takiben Ukrayna ve batılı müttefikleri, bir yandan Ukrayna'nın askeri ve ekonomik kabiliyetlerini arttırırken diğer yandan Rusya'nın elinde kalan Ukrayna topraklarının geri alınması için yaptırımları ve diplomatik yolları zorlamak seçeneğine sahip olacaklardır. Eğer diplomatik yöntemler ve yaptırımlar işe yaramazsa, ileride askeri ve ekonomik kabiliyetleri gelişmiş bir Ukrayna'nın, görece olarak zayıflamış bir Rusya'dan topraklarını geri almak için daha fazla şansı olacaktır. Bu hareket tarzı, savaşın dünya ekonomisinde yarattığı şok etkilerini ve halen Ukrayna toprakları ile sınırlı olan bu savaşın, büyük güçler arasında genel bir çatışmaya dönüşmesi veya başka bölge ülkelerini içine alarak yayılması riskini de azaltacaktır. Aynı coğrafyadan bir örnek vermek gerekirse Azerbaycan, Ermenistan tarafından işgal edilen topraklarını otuz yıl bekledikten sonra bu yöntemle geri almıştır. Bu nedenle realist perspektiften bakıldığında esas ahlaksızlık, kabiliyet dağılımındaki dengesizliği bile bile Ukrayna'yı, savaşın

şiddetlenerek devamına yol açacak ofansif yöntemler konusunda desteklemek ve böylece Rusya'yı bu çatışmada henüz güce tahvil etmediği kabiliyetlerini kullanmaya zorlamaktır. Ukrayna Rusya'yı yıpratır, hatta beklentilerin aksine kesin bir askeri yenilgiye de uğratabilir. Fakat verili kabiliyet dağılımı içerisinde bunun olma ihtimali olmama ihtimalinden daha düşüktür. Üstelik, her iki seçenekte de savaşın şiddetlenmesi, insan kayıplarının ve ekonomik zararın artması yüksek bir olasılıktır. Bu görüşe itiraz edenler ise, kabiliyet dağılımına bakarak yapılan analizin sonuçlarının, kendi kendini gerçekleştiren bir kehanete dönüştüğüne işaret etmektedir. Bu görüşe göre [Rusya'ya sahip olduğu kabiliyetler nedeniyle 'özel muamele' göstermek anlamsızdır](#), ABD ve müttefikleri kendi değerleri etrafında oluşan bir siyaset izleyerek Rusya ve diğer otoriter rejimlere karşı daha cesur olmalıdır. Halen hangi tarafın haklı çıkacağını bilmiyoruz, [John Mearshimer'in dediği gibi, "Hiçbirimiz ne olacağını bilemeyiz."](#) Bildiğimiz, Ukrayna savaşının ilerleyen safhaları, hangi tezin daha yüksek bir geçerliliği olduğunu gösterecektir. Bu bağlamda son üç günde Ukrayna'nın Harkiv bölgesinde elde ettiği başarıların devamının gelip gelmeyeceği, gelirse Rus tarafını geri çekilmeye mi yoksa [Serhat Güvenç'in ifade ettiği gibi](#) savaşı tekrar kendi lehine çevirmek için seferberlik ilan etmek gibi henüz güce tahvil etmediği kabiliyetlerini kullanmaya mı zorlayacağı belirleyici olacaktır.

Bu yazıya atıf için: Mehmet Ali Tuğtan, "Realizm ve Ukrayna Savaşı" *Panorama*, Çevrimiçi Yayın, 19 Eylül 2022, <https://www.uikpanorama.com/blog/2022/09/19/ukr3/>

Telif@UIK*Panorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları *Panorama* dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UIK, Global Akademi, *Panorama* Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Ali Tuğtan, 2008 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Doktora derecesini 2008 yılında Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi programından almıştır. Uzmanlık alanları Türk-Amerikan İlişkileri, Güncel Dünya Politikası ve Güvenlik çalışmalarıdır.